

Selviydyn tavalla tai toisella

Musiikkipedagogin ammatillisen identiteetin muotoutuminen

Jenni Keränen ja Jaakko Puusaari

Opinnäytetyö

Marraskuu 2017

Kulttuuriala

Musiikkipedagogi (AMK), musiikin tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Keränen, Jenni Puusaari, Jaakko	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Marraskuu 2017
	Sivumäärä 33	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Selviydyn tavalla tai toisella Musiikkipedagogin ammatillisen identiteetin muotoutuminen		
Tutkinto-ohjelma Musiikin tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja Katri-Helena Rautiainen		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa musiikkipedagogiopiskelijoiden ja ammattilaisten kokemuksia identiteettinsä rakentumisesta, siihen liittyvistä kriiseistä ja niistä selviytymisestä. Kyseessä oli laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teema-haastattelua. Haastattelut litteroitiin ja analysoitiin laadullisen teoriaohjaavan sisällönanalyyysin menetelmiä hyödyntäen. Tutkimukseen haastateltiin yhteensä kahdeksaa Jyväskylän ammattikorkeakoulussa opiskellutta musiikkipedagogia. Teoreettisena viitekehystenä on käytetty kirjallisuutta musiikillisesta identiteetistä, itsetunnosta sekä opettajuudesta.</p> <p>Haastateltavat olivat käyneet läpi kriisejä muusikkouteen ja opettajuuteen liittyen. Vertailu ja riittämättömyyden tuntemukset painottuivat opintojen alkuvaiheeseen. Monipuolisuuden ihanne liittyi vahvasti sekä muusikkouteen että opettajuuteen. Oman musiikin tekeminen koettiin tärkeäksi ja kiinnostavaksi. Osa haastateltavista koki opettajuuden kutsumukseksi, osa suhtautui siihen tulonlähteenä muusikkouden ohella. Tutkimuksen perusteella erilaisten kriisien läpikäyminen vaikuttaa välttämättömältä musiikon ja musiikkipedagogin ammatillisen identiteetin kehittymisen kannalta. Aikaisempi kokemus ja opinnot vaikuttivat kriisien laatuun ja ajankohtaan.</p> <p>Tutkimuksen tulokset on tarkoitettu auttamaan musiikkialan opiskelijoita ja ammattilaisia ymmärtämään syvällisemmin oman identiteettinsä rakentumista, ja näin ollen käsittelemään musiikin ja pedagogiikan opiskelun myötä eteen tulevia ristiriitoja ja negatiivisia tuntemuksia. Tulokset auttavat myös opettajia huomioimaan paremmin opiskelijoiden erilaisia kokemuksia, ja antavat keinoja erilaisten ristiriitojen käsittelyyn. Lisäksi tutkimus antaa ensikäden tietoa opiskelijoiden ja ammattilaisten arvomaailmasta, ammatillisesta kasvusta sekä kokemuksista nykymuotoista musiikin ammattikorkeakouluopiskelua kohtaan.</p>		
Avainsanat (asiasanat) musiikkipedagogi, musiikillinen identiteetti, muusikkous, opettajuus, itsetunto, oman musiikin tekeminen, säveltäminen		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Keränen, Jenni Puusaari, Jaakko	Type of publication Bachelor's thesis	Date November 2017
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 33	Permission for web publication: x
Title of publication I will make it one way or another The formation of professional identity of a music pedagogue		
Degree programme Degree Programme in Music		
Supervisor(s) Rautiainen, Katri-Helena		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of the thesis was to examine music pedagogy students' and professionals' experiences of building their identity as well as the related crises and dealing with them. The study had a qualitative approach, and it was conducted by using theme interviews. The interviews were transcribed and analysed by using theory-guided content analysis. A total of eight music pedagogues were interviewed. They all had studied at JAMK University of Applied Sciences. Literature on musical identity, self-esteem and teaching was used as the theoretical framework.</p> <p>The interviewees had gone through several crises in the process of becoming a musician and a teacher. Comparisons and feelings of inadequacy were usually experienced in the early phase of the studies. The ideal of versatility was strongly related to both musicianship and teaching. Writing of original music was regarded as highly important and interesting. Some of the interviewees viewed teaching as a calling while some simply saw it as an income alongside their musicianship. According to the study, various crises seemed almost inevitable in the development of the professional identity of a musician and music pedagogue. Previous experience and studies determined the nature and time of the crises.</p> <p>The results of this study are meant to help the students and professionals of the industry to gain a deeper understanding of the process of constructing an identity. This would also help them to deal with the conflicts on the way. The results could also help teachers to consider the students' experiences and to find ways of dealing with varied crises. The study also represents first-hand information on students' and professionals' values, professional growth and experiences related to today's music education.</p>		
Keywords/tags (subjects) music pedagogy, musical identity, musicianship, teaching, self-esteem, original music		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Pääkäsitteet ja niiden määrittely	3
2.1	Musiikillinen identiteetti	3
2.2	Itsetunto	5
2.3	Opettajuus	7
3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja ongelmat	8
4	Tutkimuksen toteuttaminen	9
4.1	Kohderyhmä	9
4.2	Kirjoittajat	12
4.3	Haastattelumenetelmä ja itsereflektointi	13
4.4	Laadullinen tutkimus	13
4.5	Aineiston kerääminen	15
4.6	Aineiston analysointi	16
4.7	Eettisyys ja luotettavuus	16
5	Haastattelun tulokset	17
5.1	Identiteetti	17
5.1.1	Muusikkous	17
5.1.2	Opettajuus	19
5.2	Kutsumus vai työ?	20
5.2.1	Muusikkous	20
5.2.2	Opettajuus	23
6	Tulosten tarkastelu ja pohdinta	25
	Lähteet	31
	Liitteet	33

1 Johdanto

Musiikilliseen identiteettiin ja opettajaidentiteettiin liittyvistä kasvunpaikoista puhutaan koulutuksessa vähän. Riittämättömyyden tunne ja erilaiset ammatilliseen kasvuun liittyvät kriisit nousevat toisinaan puheenaiheeksi opiskelijoiden keskuudessa, mutta kursseilla näitä tuntemuksia ei käsitellä. Olemme itse kokeneet erilaisia muusikkouteen ja opettajuuteen kasvamisen kriisejä opintojemme aikana. Koimme tarvetta tutkimukselle, joka pureutuu musiikkipedagogiopiskelijoiden kokemuksiin oman ammatti-identiteetin kehittymisen kannalta.

Riittämättömyyden tunne on asia jonka kanssa melko varmasti jokainen musiikin parissa työskentelevä on joskus ollut tekemisissä. Parhaimmillaan nämä tuntemukset ruokkivat tervettä kilpailua ja innoittavat paneutumaan soittamiseen ja musiikkiin entistä syvemmin, mutta usein ne tuntuvat painostavilta ja lannistavilta, jolloin sisäinen motivaatio helposti katoaa ja tekeminen muuttuu väkinäiseksi. Aihe tuntuu tärkeältä erityisesti koska sen käsittely jää usein pintapuoliseksi tai tyystin tekemättä. Haluamme ymmärtää tätä ilmiötä sekä löytää keinoja näiden tuntemusten käsittelyyn ja hyödyntää niitä sekä oman elinikäisen musiikillisen kasvumme sekä opetustyön näkökulmasta.

Opinnäytetyö antaa sekä opiskelijoille että opettajille keinoja kohdata ja käsitellä musiikillisen identiteetin ja opettajaidentiteetin kehitykseen liittyviä ristiriitoja sekä ammattimaiseen musiikinopiskeluun kuuluvia kasvunpaikkoja. Opinnäytetyö kehittää ammatillista osaamista, koska se antaa mahdollisuuden itsereflektointiin ja asian tarkasteluun laajemmasta perspektiivistä. Tutkimus antaa uutta sekä hyödyllistä tietoa opiskelijoiden kokemuksista nykymuotoista musiikin ammattikorkeakouluopiskelua kohtaan.

Aihetta on tutkittu jonkin verran esimerkiksi David Hargreavesin toimesta. Mikko Mertanen on Pro gradussaan (2012) tutkinut Jyväskylän yliopiston musiikkikasvattajaopiskelijoiden musiikillisen identiteetin kehitystä ja musiikillista kasvua opintojen aikana. Emilia Aarnio on tutkinut Pro gradussaan (2014), mitä muusikkous ja opettajuus merkitsevät musiikinopettajalle ja mitkä tekijät vaikuttavat niiden yhdistymiseen musiikinopettajan identiteetissä. Kohderyhmänä tutkimuksessa olivat keikkailevat musiikinopettajat. Laura Kivenmäen Pro gradu (2015) tarkastelee

musiikinopiskelijoiden ammatillista kasvua, motivaatiota ja sen roolia kasvussa sekä opiskelijoita motivoivia tekijöitä. Hän haastatteli tutkimukseensa kahdeksaa ammattikorkeakoulussa opiskelevaa klassista muusikkoa. Näistä tutkimuksista saimme hyviä näkökulmia ja lähtökohtia omaan työhömmme. Samankaltaisia tutkimuksia siis löytyy jonkin verran, mutta pop/jazz-puolen musiikkipedagogeista ja koulutukseen liittyvistä ammatillisen kasvun paikoista ei ole tehty aiemmin tällaista tutkimusta.

2 Pääkäsitteet ja niiden määrittely

2.1 Musiikillinen identiteetti

North ja Hargreaves (2008) viittaavat Hargreavesin, Miellin ja Macdonaldin (2002) näkemykseen musiikillisesta identiteetistä. Jälkimmäisten mukaan kehittyvien musiikillisten identiteettien perusta on biologisessa taipumuksessa musikaalisuuteen, ja nämä identiteetit muovautuvat jatkuvasti kohtaamiensa toisten ihmisten, ryhmien, tilanteiden ja sosiaalisten kontekstien mukaan tietyn kulttuurin sisällä. Northin ja Hargreavesin (2008) mukaan tämä näkemys selittää paitsi sosiokulttuuristen tekijöiden vaikutusta yksilön kehitykseen, myös kuinka yksilön näkemys itsestään voi määrittää tämän motivaatiota ja tulevia suorituksia ja esityksiä musiikin kaltaisessa toimintaympäristössä. Musiikillista kehitystä selitetään ”sisäpuolelta” yrittämällä hahmottaa ja käsitteellistää yksilön omaa musiikillista kehitystä, millä saattaa itse asiassa olla suuri merkitys tähän kehitykseen itseensä. (North & Hargreaves 2008, 337-338.) Lehtonen (2010) puolestaan kertoo musiikkiin liittyvän kognitiivisen toiminnan kuuluvan egon piiriin. Egolla hän tarkoittaa Freudin rakennemallin mukaista minuutta, jonka toimintoihin kuuluvat mm. puolustuskeinot, itsesäätely ja tietoinen ajattelu. Tällöin kaikenlainen hallinta, oppiminen osaaminen ja taito ovat keskeisessä asemassa. Lehtonen viittaa Noyn näkemykseen, jonka mukaan ”musiikki antaa ihmiselle syvällisiä minuutta, identiteettiä ja itsetuntoa rakentavia kokemuksia.” (Lehtonen 2010, 238, 250.)

North ja Hargreaves (2008) toteavat Cookiin (1998) viitaten, että perinteinen ”identiteettijako” nerokkaiisiin ja musiikillisesti älykkäisiin säveltäjiin, heidän alapuolellaan oleviin soittajiin tai esiintyjiin ja passiivisen vastaanottavaiseen, ymmärtämättömään yleisöön on jäänyt auttamatta vanhanaikaiseksi. Säveltäjän, sovittajan, muusikon ja kuluttajan rajat ovat hämärtyneet erityisesti teknologian kehittymisen myötä. Nykyisin kuka tahansa voi äänittää ja tuottaa originaalia musiikkia ja saada sen maailmanlaajuiseen levitykseen kotoaan käsin vailla minkäänlaista muodollista musiikillista koulutusta. (North & Hargreaves 2008, 47.)

Juuti ja Littleton toteavat tutkimusperinteen luonnehtivan muusikon kehittymistä ja identiteetin rakentumista prosessiksi. Ammattilaiseksi tuleminen vaatii tiettyjen vaiheiden läpikäymisen. Se ei kuitenkaan tapahdu läpäisemällä tietyt kehitysvaiheet järjestyksessä, vaan siihen kuuluu ennemminkin neuvottelua merkittävistä, monitahoisista siirtymistä, kuten siirtymistä muodolliseen musiikkikoulutukseen. (Juuti & Littleton 2011, 243.)

Musiikki voidaan nähdä myös ihmisen identiteetin lukuisat muodot läpäisevänä tukipilarina, joka vaikuttaa useilla osa-alueilla, ja jopa määrittää niitä. (Mertanen 2012, 9) Niinpä musiikillisen identiteetin määrittelemisenkään ei ole yksiselitteistä. Tässä työssä painotetaan ammattiopiskelijoiden ja ammattilaisten kokemusta omasta identiteetistään, vaikka musiikillinen identiteetti löytyy käytännössä kaikilta ihmisiltä taustasta riippumatta, kuten Mertanen (2012) tutkimuksessaan esittää Hargreaves et al. (2002) ajatuksiin viitaten. Ammattimaiselle, esiintyvälle muusikolle musiikki on usein elämäntapa ja arkielämästä erottamaton osa-alue. (Mertanen 2012, 12.) Näin ollen musiikki, ja oma kokemus musiikillisesta identiteetistä nivoutuu osaksi myös itsetuntoa ja itsetuntemusta.

”Musiikillisten taitojen oppiminen ja musiikillisten taitojen hallinta voidaan hyvin perustavaa laatua olevalla tasolla kokea suurta tyydytystä tuottavana. Se on voiman ja hallinnan osoitus. Se on ymmärtämisen ja synnyttämisen taidon osoitus. Se on kieläytyksen ja uurastuksen palkka ja luovan lahjakkuuden osoitus.” (Kurkela, 1993, 130) Kurkela näkee ammattimaisen musiikin tekemisen liittyvän biologisesti motivoituun mielihyvän tavoitteluun. Hän sanoo olettavansa musiikin olevan psyykkisesti

merkittävä tekemisen ja olemisen tapa. Musiikki värittää elämää tehden siitä mielenkiintoisemman. Musiikki on tapa olla olemassa ja ilmentää omaa yksilöllisyyttään. (Kurkela, 1993, 29, 133.)

2.2 Itsetunto

Itsetunto on perustavanlaatuinen osa persoonaamme ja olennainen osa elämää ja selviytymistä. Identiteetin tapaan itsetuntokin on kokonaisuus, joka muodostuu erilaisista osa-alueista. Ihminen, jolla on terve itsetunto, tuntee olevansa hyvä ja hyväksytty. Hän arvostaa itseään ja omaa elämäänsä, kykenee itsenäisiin ratkaisuihin, on riippumaton muiden mielipiteistä ja kykenee sietämään vastoinkäymisiä ja pettymyksiä. Itsetunto ohjaa toimintaamme ja muotoutuu koko elämän ajan. (Toivakka & Maasola, 2011, 15.)

Itsetunnon keskiössä on yksilön kokemus itsestään. Toivakka ja Maasola (2011, 18) jakavat itsetunnon kahteen osaan: perusitsetuntoon, joka on vakaampi osa, sekä kokemuksien ja elämäntilanteiden mukaan muuttuvaan ilmapuntari-itsetuntoon. Keltikangas-Järvinen (2003) kertoo perusitsetunnon olevan ihmisen pohjimmainen käsitys omasta arvostaan. Se on pitkän kehitystapahtuman tulos. Ilmapuntari-itsetunto puolestaan on ennemminkin hetkellinen kokemus tai reaktio tilanteeseen. (Keltikangas-Järvinen 2003, 31.) Kauppila (2004, 92) kertoo itsetunnon rakentuvan myönteisistä kokemuksista ja haasteista, joista ihminen on selviytynyt.

Musiikin kannalta eräs keskeisimpiä osa-alueita on suoritusitsetunto, joka voidaan ymmärtää myös ammatillisena itsetuntona sen liittyessä kiinteästi ammatin harjoittamiseen (Mertanen 2012, 10). Keltikangas-Järvinen (2003, 26) tarkoittaa suoritusitsetunnolla ihmisen luottamusta omaan kykyihinsä, osaamiseensa ja selviytymiseensä, sekä kykyä asettaa itselleen sopiva tavoitetaso. Myös suoritusitsetunnossa voi olla hänen mukaansa useita osa-alueita. Mertanen (2012, 10) sanoo Hargreavesin, Macdonaldin ja Miellin (2002) toteavan, että itsetunnolla voidaan viitata esimerkiksi käsitukseen itsestämme muusikkona, tai johonkin spesifimpään aiheeseen, kuten improvisointiin. Arjas (2010) puolestaan kertoo yleisen itsetunnon ja ammatillisen itsetunnon voivan olla ristiriidassa keskenään. Jos esimerkiksi yleinen itsetunto on kunnossa

mutta oma muusikkokuva on negatiivinen, voi tämä aiheuttaa ammatillisesti oman itsen aliarviointia ja siitä johtuvia vaikeuksia. (Arjas 2010, 318.)

Keltikangas-Järvinen näkee myös kulttuurin ja ajan vaikutuksen itsetunnon osa-alueiden arvostukseen. Hän toteaa, ettei ihmissuhdetaitoja ja tyytyväisyyttä elämään arvosteta yhtä paljon kuin suoriutumista ja osaamista. Suoritusitsetunto, joka vaikuttaa ihmisen tavoitteisiin ja ratkaisuihin, rinnastetaan usein itsetuntoon. Niinpä ne, joilla on hyvä suoritusitsetunto menestyvät usein yleisesti hyväksytyllä ja arvostetulla tavalla ja saavat myönteistä palautetta ja itseluottamusta, mikä puolestaan nostaa suoritustasoa ja tämä edelleen itsetuntoa. Hän toteaa myös, ettei länsimainen suoritusyhteiskunta liitä hyvää itsetuntoa sisäiseen tasapainoon, vaan aktiivisuuteen ja suoriutuksiin. Näin ollen tyytyväisyys itseän ja omaan elämään ilman aikaansaannoksilla perustelua on erityinen haaste itsetunnolle. (Keltikangas-Järvinen 2003, 19, 28.) Näkyvien suoritusten ja statuksen arvostaminen johtaa helposti myös vertailuun. Keltikangas-Järvinen toteaa, että itsetunnoltaan vahva ihminen kykenee tunnustamaan ja arvostamaan toisen ihmisen osaamista ja mielipiteitä. Hän kykenee ihailemaan toista ihmistä ja asettamaan itselleen auktoriteetteja olematta niistä riippuvainen tai kokematta niitä uhkaksi olemassaololleen. Hän näkee oman arvonsa ja osaamisensa, mutta ymmärtää, ettei hän ole ainoa joka osaa, tai ainoa jota tulee arvostaa. (Keltikangas-Järvinen 2003, 19.)

Toisten ihmisten vaikutus oman arvon kokemiseen on usein tiedostamatonta ja epäsuoraa, mutta olennaisessa osassa itsetunnon rakentumisen kannalta. Vaikutus voi tapahtua myös suorasti jonkun kommentoimassa kykyjämme, ulkonäköämme tai käyttäytymistämme. Tuomitseva kommentti tai negatiivinen arvio saa olomme vaikeaksi. (Mertanen 2012, 10, viitaten Hargreaves et al. 2008, 8.) Musiikkia harjoittava ja esimerkiksi ammattikorkeakoulutasolla opiskeleva ihminen joutuu usein arvioinnin kohteeksi. Negatiivisen arvion ottaa helposti itseensä musiikin ollessa hyvin perustavaa laatua oleva osa oman itsetunnon ja minäkuvan rakentumisessa. Lehtonen (2010, 250) sanoo musiikkikokemusten voivan tukea minuutta, mutta esimerkiksi kilpailua ja kovia vaatimuksia korostaessaan ne saattavat muuttua kohtalokkaiksi. Kurkela puolestaan toteaa, että opiskelu ja asioiden omaksuminen edellyttävät aina jon-

kinasteista alistumista. Kouluttautuminen vaatii nöyryyttä sekä luottamusta koulutettavien asioiden järkevyyteen ja tarpeellisuuteen. Asiallinen kriittisyys on mahdollista vasta, kun opetettavan asian on ymmärtänyt kunnolla. (Kurkela 1993, 158.)

Minäkäsitys liittyy läheisesti itsetuntoon. Se koostuu fyysisestä, persoonallisesta, moraalis-eettisestä, henkisestä ja sosiaalisesta minästä. Siihen vaikuttavat tapahtumat ja kokemukset menneisydessä ja ne muokkaavat identiteettiä ja vaikuttavat siihen, miten toimimme eri tilanteissa. Minäkäsityksen avulla määritämme itsellemme, millaisia olemme. (Toivakka & Maasola, 2011, 15.) Keltikangas-Järvinen (2003, 97) toteaa, ettei ole olemassa yksiselitteistä ja mitattavissa olevaa minää.

2.3 Opettajuus

Stenberg (2011) kuvaa opettajuutta ajattelun, tunteen ja toiminnan kudelmaksi. Hän toteaa, että oppilaiden todellinen kohtaaminen ja läsnäolo on mahdollista vasta, kun opettaja on ensin kohdannut itsensä ja tuntee omat arvonsa, ihmiskäsityksensä ja ajatuksensa hyvästä elämästä. Kyse on opettajan omasta identiteetistä ja sen tiedostamisesta. (Stenberg 2011, 31.) Rauste-Von Wright, Von Wright ja Soini (2003) puolestaan toteavat, että henkilön käsitykset ja uskomukset työnsä kohteesta sekä itsestään työnsä toteuttajana heijastuvat aina hänen toiminnassaan. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, mitä hän pitää tärkeänä, miten hän suhtautuu työhönsä ja millä tavoin pyrkii toteuttamaan työtään. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 215.)

Rauste-Von Wright ja muut määrittelevät opettajan ihmissuhdetyöntekijäksi, joka ammatissaan pyrkii ohjaamaan oppimisprosesseja. Heidän mukaansa ihmissuhdeammattien kohdalla on otettava huomioon, että koulutukseen hakeutuvilla on pitkälle jäsentyneet ja oletettavasti yksilöstä toiseen suurestikin vaihtelevat käsitykset tulevasta työstään. (Rauste-Von Wright, Von Wright, Soini, 2003, 214, 225.) Myös Perttulan (1999, 14, 15) mukaan opettajuus on ihmissuhdetyötä, jonka ytimessä on vuorovaikutustilanne kahden tai useamman ihmisen välillä. Hän kuitenkin lisää, ettei opettajuutta voi määritellä yksiselitteisesti, ja että se heijastelee yhteiskunnan vallitsevia tarpeita.

Rauste-Von Wright ja muut toteavat työntekijän ahdistuneisuuden olevan varteen-
otettava ongelma ihmissuhdeammateissa. Ihminen pyrkii jarruttamaan minäkuvansa
muutosprosessia, ja näin ollen omien totuuksien problematisointi yleensä herättää
epävarmuutta ja ahdistusta. Toisaalta oman toiminnan kyseenalaistaminen on myös
tärkeä oppimisvaihe, joka yleensä johtaa sekä oman että oppilaiden toiminnan laa-
jempaan ymmärtämiseen. (Rauste-Von Wright, Von Wright, Soini 2003, 225, 226.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja ongelmat

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää musiikkipedagogiikan opiskelijoiden ja am-
mattilaisten kokemuksia identiteettinsä rakentumisesta muusikkoina ja opettajina.
Lisäksi haluamme kartoittaa heidän arvomaailmaansa sekä identiteetin muotoutumi-
sen kriisejä ja keinoja selviytyä niistä. Pyrimme ymmärtämään opiskelijoiden erilaisia
tuntemuksia vertaamalla ja refleктоimalla niitä omiin kokemuksiimme. Kirjoittajien
omat kokemukset ovat osaltaan synnyttäneet tarpeen tälle tutkimukselle.

Haastatteluaineistosta esiin nousevat seikat määrittävät tutkimuksen suuntaa. Ta-
voitteenamme on nähdä, miten haastateltavien kokemukset suhtautuvat aikaisem-
paan tutkimustietoon, sekä onko näiden yhteyksien pohjalta mahdollista nähdä sään-
nönmukaisuuksia. Vaikka pyrimme löytämään ilmiöön mahdollisesti liittyviä lainalai-
suuksia, pohjimmiltaan kyseessä ei ole kuitenkaan kokemusten yleistäminen vaan
merkityksellistäminen. Pyrimme tuottamaan tuloksia, jotka auttavat jokaista musiik-
kialan opiskelijaa ja ammattilaista ymmärtämään syvällisemmin oman identiteettinsä
rakentumista, ja näin ollen käsittelemään musiikin ja pedagogiikan opiskelun sekä
muun elämän myötä eteen tulevia ristiriitoja ja negatiivisia tuntemuksia. Tulokset
auttavat myös opettajia huomioimaan paremmin opiskelijoiden erilaisia kokemuksia,
ja antavat keinoja erilaisten ristiriitojen käsittelyyn. Lisäksi tutkimus antaa ensikäden
tietoa opiskelijoiden kokemuksista nykymuotoista musiikin ammattikorkeakouluopis-
kelua kohtaan.

Tavoitteenamme on haastateltavien subjektiivisten kokemusten ymmärtäminen,
omien tuntemuksiemme reflektointi hankkimamme aineiston pohjalta sekä musiikilli-

sen identiteetin rakentumiseen liittyvien ilmiöiden käsitteellistäminen ja ymmärtäminen. Aiheen osittaisesta omakohtaisuudesta huolimatta pyrimme säilyttämään tutkijalle olennaisen objektiivisuuden, esteettisen etäisyyden, ja olemaan luomatta tulokseen vaikuttavia ennakkokäsityksiä.

Tutkimusongelmat ovat:

1. Millaisia kriisejä musiikkipedagogiikan opiskelijoilla on ollut muusikkouteensa ja opettajuuteensa liittyen?
2. Miten he ovat selvinneet niistä?

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Kohderyhmä

Tutkimuskohteenamme ovat Jyväskylän ammattikorkeakoulun pop/jazz -musiikkipedagogiikan linjalla opiskelleet, jo valmistuneet ja työelämässä hetken olleet tai opintojen loppusuoralla olevat opiskelijat. Päädyimme rajaamaan kohderyhmän omaan oppilaitokseemme. Totesimme, että jo valmistuneilla sekä opinnoissaan loppusuoralla olevilla opiskelijoilla on tarvittavaa perspektiiviä oman kehityksensä tarkasteluun. Omia kokemuksiamme on helppo peilata samassa oppilaitoksessa opiskelevien kokemuksiin. Pyrimme haastattelemaan eri vuosikurssien opiskelijoita sekä eri instrumenttien soittajia nähdäksemme, onko identiteetin kehityksessä havaittavissa eroja opiskelun edetessä tai eri instrumenttien välillä. Analyysivaiheessa on otettava huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, ikä sekä taustat mahdollisia instrumentti-kohtaisia eroja unohtamatta. Kokemukset ovat aina subjektiivisia, eivätkä sinällään ole varsinaisesti yleistettävissä, mutta ne tarjoavat arvokasta tietoa mahdollisten yhtäläisyyksien löytymisestä. Päädyimme ottamaan kohderyhmää valitessamme huomioon seuraavanlaisia seikkoja:

- kaksi kunkin instrumentin edustajaa: laulajat, basistit, kitaristit, rumpalit
- neljä yli vuosi sitten valmistunutta, neljä yhä opiskelevaa tai aivan vastikään valmistunutta

- pohjakoulutus: viidellä haastateltavalla musiikin ammattiopintoja ennen korkeakouluopintoja, kolmella ei

H1: H1 on vuonna 1992 syntynyt 4.vuosikurssin instrumenttipedagogiikan opiskelija, jonka pääinstrumentti on sähköbasso. H1 innostui bassonsoitosta 5.-6.-luokilla musiikkitunneilla. Hän kävi yläasteen ajan yksityistunneilla ja siirtyi 15-vuotiaana musiikkiopistoon jatkamaan soittoharrastusta. Lukion suoritettuaan H1 hakeutui opiskelemaan musiikin ammattitutkintoa konservatorioon ja sieltä valmistuttuaan hän aloitti opinnot Jamkilla. H1:llä ei ollut paljoakaan kokemusta opettamisesta ennen ammattikorkeakouluopintoja. Opiskelujen ohella hän on toiminut monipuolisesti muusikkona useammissa bändeissä ja lisäksi hänellä on muutamia yksityisoppilaita.

H2: H2 on vuonna 1989 syntynyt 5.vuoden musiikinohjaajalinjan opiskelija, jonka pääinstrumentti on sähkökitara. H2 aloitti kitaratunnit 9-vuotiaana klassisella kitaralla käytyään ensin rumputunneilla vuoden ajan. Musiikkiopiston perustutkinnon suoritettuaan hän vaihtoi sähkökitaraan ollessaan 15-vuotias. Hän opiskeli yläasteen jälkeen ammattikoulussa puusepäksi. H2 aloitti musiikin ammattiopinnot konservatoriossa 21-vuotiaana ja valmistumisen jälkeen hakeutui musiikkipedagogiikan opintoihin. H2:lla ei ollut kokemusta opettamisesta ennen ammattikorkeakouluopintoja. Opiskelun ohella hän säveltää omaa musiikkia kahdelle eri bändille ja tekee keikkoja useampien kokoonpanojen kanssa.

H3: H3 on vuonna 1987 syntynyt instrumenttipedagogi, joka valmistui Jamkilta keväällä 2017 pääinstrumenttinaan pop/jazz-laulu. H3 on soittanut lapsuudessaan pianoa ja kitaraa sekä suorittanut perustason 3/3 -tutkinnon musiikkiopistossa viululla. Lisäksi H3 on keikkaillut lukioikäisenä bändinsä kanssa laulaen ja bassoa soittaen. Hän opiskeli ennen Jamkille hakeutumista kolme vuotta pop/jazz-laulua pedioppilana. H3 on valmistunut sosionomiksi ja kirkon nuorisotyönohjaajaksi, joten hänellä oli kokemusta ryhmänohjauksesta ennen musiikkipedagogiikan opintoja. Valmistumisen jälkeen H3 perusti oman toiminimen ja on työllistynyt laulunopettajana.

H4: H4 on vuonna 1992 syntynyt 6.vuoden musiikinohjaajalinjan opiskelija, jonka pääinstrumentti on rummut. H3 aloitti musiikkiharrastuksen 5-vuotiaana viululla ja rummut tulivat mukaan yläasteikäisenä. Lukioikäisenä viulunsoitto jäi, jonka jälkeen

H4 suoritti perustason 3/3 -tutkinnon musiikkiopistossa rummuilla. Hän suoritti asepalveluksen soittokunnassa, jonka jälkeen hakeutui musiikkipedagogiikan opintoihin. H4:llä ei ollut juurikaan kokemusta opettamisesta ennen ammattikorkeakouluopintoja. Tällä hetkellä hän keikkailee monipuolisesti eri yhtyeiden kanssa sekä opiskelee samaan aikaan toista tutkintoa yliopistossa.

H5: H5 on vuonna 1992 syntynyt, helmikuussa 2016 valmistunut instrumenttipedagogi, jonka pääinstrumentti on sähkökitara. H5 aloitti kitaran -ja rumpujensoiton 10-vuotiaana ja kävi kansalaisopistossa soittotunneilla. 15-vuotiaana hän meni musiikkiopistoon, mutta päätyi soittamaan kontrabassoa, koska kitaransoiton opetusta ei ollut saatavilla. H5:n ollessa 17-vuotias hän pääsi sähkökitaratunneille ja silloin soittaminen muuttui tavoitteellisemmaksi. Lukion jälkeen hän aloitti opinnot Jamkilla ja puolen vuoden opiskelun jälkeen hän meni armeijan soittokuntaan. Asepalveluksen jälkeen hän palasi takaisin opintojen pariin. H5:llä oli hieman kokemusta soittotuntien pitämisestä ennen hakeutumista musiikkipedagogiikan opintoihin. Tällä hetkellä hän opettaa kitaransoittoa, toimii muusikkona sekä tekee omaa musiikkia.

H6: H6 on vuonna 1989 syntynyt, joulukuussa 2015 valmistunut instrumenttipedagogi, jonka pääinstrumentti on rummut. Hän meni musiikkiluokalle peruskoulun 3.luokalla ja aloitti silloin myös rumpujensoiton. H6 jatkoi opintoja peruskoulun jälkeen musiikkilukiossa, jonka aikana hän alkoi harjoittelemaan systemaattisemmin. H6 hakeutui lukion jälkeen konservatorioon, jonka aikana hän kävi suorittamassa asepalveluksen soittokunnassa. Konservatorion jälkeen hän aloitti musiikkipedagogiikan opinnot ja teki opetustöitä jo opintojen aikana. Tällä hetkellä hän opettaa rumpujensoittoa sekä keikkailee useampien yhtyeiden kanssa.

H7: H7 on vuonna 1989 syntynyt, keväällä 2016 valmistunut musiikinohjaaja, jonka pääinstrumentti on sähköbasso. Hän alkoi soittamaan bassoa 13-vuotiaana. Yläasteen jälkeen hän opiskeli vuoden ajan rakennusalaan ammattikoulussa, mutta vaihtoi konservatoriolle muusikon ammattiopintoihin. Valmistuttuaan konservatoriosta H7 haki Jamkille musiikkipedagogiikan opintoihin. Hänellä ei ollut aikaisempaa kokemusta opettamisesta. Tällä hetkellä H7 toimii muusikkona eri bändeissä, säveltää musiikkia ja on hakenut töitä eri musiikkiopistoista.

H8: H8 on vuonna 1983 syntynyt, keväällä 2014 valmistunut instrumenttipedagogi, jonka pääinstrumentti on pop/jazz-laulu. Hän aloitti musiikkiharrastuksen 5-vuotiaana klassisella pianolla. H8 aloitti 7-vuotiaana omien kappaleiden tekemisen ja muistaa myös laulaneensa aina. Hän opiskeli luokanopettajaksi, musiikinopettajaksi ja konservatoriossa muusikoksi ennen musiikkipedagogiikan opintoja. Tällä hetkellä hän toimii laulunopettajana ja muusikkona useissa eri projekteissa. Lisäksi hän säveltää omaa musiikkia.

4.2 Kirjoittajat

Jaakko Puusaari on vuonna 1991 syntynyt 5.vuoden musiikinohjaajaopiskelija, jonka pääinstrumentti on sähkökitara. Puusaari aloitti musiikkiharrastuksen rumpujensoitolla mutta innostui kitaransoitosta 11-vuotiaana. Puusaarella on ollut peruskoulun ja lukion ajan useita bändiprojekteja ja hän säveltää myös omaa musiikkia. Hän kävi kansanopiston musiikkilinjan sekä opiskeli vuoden ajan yliopistossa musiikkitiedettä ennen musiikkipedagogiopintoihin hakeutumista. Puusaarella ei ollut paljon kokemusta opettamisesta ennen ammattikorkeakouluopintoja. Opiskelujen ohella hän keikkailee muusikkona useiden bändien kanssa, opettaa kitaransoittoa yksityisesti sekä säveltää omaa musiikkia.

Jenni Keränen on vuonna 1992 syntynyt 5.vuoden musiikinohjaajaopiskelija, jonka pääinstrumentti on sähköbasso. Keränen on soittanut lapsuudessaan pianoa ja kitaraa kansalaisopistossa sekä viulua musiikkiopistossa. Hän aloitti sähköbasson soittamisen ja laulamisen 14-vuotiaana koulun musiikkitunneilla. Keränen jatkoi bassonsoittoa ja lauluopintoja musiikkilukiossa, jonka jälkeen hän opiskeli ammattikorkeakoulussa kulttuurituotantoa vuoden ajan. Hän kävi kansanopiston musiikkilinjan pääaineenaan pop/jazz-laulu ennen musiikkipedagogiopintoihin hakeutumista. Keräsellä ei ollut paljon kokemusta opettamisesta ennen ammattikorkeakouluopintoja. Opiskelujen ohella hän keikkailee muusikkona useiden eri bändien kanssa ja lisäksi hän opettaa muutamaa yksityisoppilasta.

4.3 Haastattelumenetelmä ja itsereflektointi

Päädyimme keräämään aineiston teemahaastattelujen avulla. Hirsjärvi ja Hurme (2009, 11) toteavat haastattelun olevan yksi tiedonhankinnan perusmuodoista, ja keskustelun olevan luonteva menetelmä, kun haluamme kuulla ihmisten mielipiteistä, käsityksistä, uskomuksista ja arvoista. Tutkimusaiheemme käsittelee ihmisten omakohtaisia kokemuksia heidän identiteettinsä kehityksestä, joten kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tuntui luontevalta valinnalta. Kvalitatiivisella ja laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tässä työssä samaa asiaa.

Toteutamme haastattelut puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2009, 47) usein puhutaan lomakehaastattelun ja strukturoidun haastattelun välimuodosta, puolistrukturoidusta tai puolistandardoidusta haastattelusta, johon ei ole olemassa yhtä kattavaa määritelmää. Lomakehaastattelu saattaisi jättää vastaukset turhan pinnallisiksi ja on muodoltaan turhan jäykkä, eikä myöskään täysin avoin haastattelu tule kyseeseen aihepiirin ollessa kuitenkin selkeästi rajattu. Hirsjärvi ja Hurme (2009, 47) kirjoittavatkin puolistrukturoidulle menetelmälle olevan ominaista, että ”jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, muttei kaikkia”. Myös Eskola ja Suoranta (2005, 86) toteavat haastattelijan käyttävän valmiiden kysymysten sijaan tukilistaa käsiteltävistä teemoista.

Itsereflektoinnin apuna käytimme McLeodin (2013) artikkelia Kolbin kokemuksellisen oppimisen kehästä, jossa mallinnetaan reflektiivisen oppimisen syklin eteneminen. Ensimmäisenä syklissä on konkreettinen kokemus. Tätä kokemusta reflektoidaan, mikä johtaa ymmärrykseen ja abstraktiin käsitteellistämiseen. Uudet ideat ja näkökulmat johtavat uuteen, aktiiviseen kokemukseen, jossa oppija soveltaa reflektoinnin avulla hankkimaansa uutta tietoa käytäntöön. Tämä käytäntöön soveltaminen on samalla uusi kokemus, jota edelleen reflektoidaan, ja oppimisen sykli jatkuu. (McLeod 2013)

4.4 Laadullinen tutkimus

Nykypäivänä kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen välille ei aina tehdä yhtä selvää kahtiajakoa kuin aikaisemmin. Metsämuuronen (2006, 87) kertoo useiden metodologisten oppikirjojen huomauttavan, ettei näiden kahden tutkimusotteen välille

ole syytä luoda vastakkainasettelua tai joko-tai -valintaa. Myös Hirsjärvi ja Hurme (2009, 21) pohtivat tämän kahtiajaon jäämistä historiaan sekä niiden integroinnin mahdollisuuksia.

Hirsjärvi ja Hurme (2009) esittelevät useiden tutkijoiden näkemyksiä suuntauksien eroista. He sanovat Creswellin (1994) esittävän kvantitatiivisen tutkimusotteen perustuvan deduktiiviseen prosessiin, etenevän yleisestä yksityiskohtaiseen, kun taas kvalitatiivinen tutkimus perustuu induktiiviseen prosessiin. Laadullinen tutkimus puolestaan etenee yksityisestä yleiseen, on kiinnostunut useista yhtäaikaista lopputulokseen vaikuttavista tekijöistä ja on muuttuva sikäli, että sen luokat muotoutuvat tutkimuksen kuluessa. Toisaalta Qureshi (1992) sanoo oletuksen induktiivisen päättelyn käyttämisestä ainoastaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa olevan väärä. Glesne ja Peshkin (1992) puolestaan kuvaavat määrällisen tutkimuksen alkavan teorioilla ja hypoteeseilla, ja laadullisen päättyvän niihin ja ankkuroituun teoriaan (grounded theory). He myös kertovat laadullisen tutkimuksen tarkastelevan kehittyviä prosesseja ja kuvailevan niitä, sekä tutkijan itsensä olevan instrumentti. (Hirsjärvi ja Hurme 2009, 25-26.)

Metsämuuronen (2006) sanoo kuitenkin laadullisen ja määrällisen tutkimusotteen välillä olevan tosiasiaa sen verran eroavaisuuksia, että tutkimuskohteen perusteella on mielekästä valita toinen vähintäänkin päämetodologiaksi. Hän toteaa, että ”kvalitatiivinen tutkimusote sopii erityisen hyvin silloin, kun:

1. ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista eikä niinkään niiden yleisluontoisesta jakaantumisesta,
2. ollaan kiinnostuneita tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista,
3. halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voida järjestää kokeeksi tai jossa ei voida kontrolloida läheskään kaikkia vaikuttavia tekijöitä, tai
4. halutaan saada tietoa tiettyihin tapauksiin liittyvistä syy-seuraussuhteista, joita ei voida tutkia kokeen avulla. (Syrjälä 1994, 12-13)” (Metsämuuronen 2006, 88.)

Hirsjärvi ja Hurme (2009) kertovat tutkimusongelman määrittävän käytettävän menetelmän. He toteavat kvalitatiivisen tutkimuksen tuovan esille tutkittavien havainnot

tilanteista ja antavan mahdollisuuden heidän menneisyyteensä ja kehitykseensä liittyvien tekijöiden huomioimiseen. Hirsjärvi ja Hurme viittaavat Layderin (1993) todenneen sosiaaliseen toimintaan kohdistuvan tutkimuksen täytyvän perustua merkitysten analyysiin. ”Mitä lähemmäksi yksilöä ja vuorovaikutusta (situated activity) tullaan, sitä suurempi syy hänen mielestään on käyttää kvalitatiivisia menetelmiä.” (Hirsjärvi & Hurme 2009, 27.)

Tutkimuskohteemme subjektiivisuus huomioon ottaen päädyimme ottamaan tutkimuksemme laadullisen lähtökohdan, jossa käytimme fenomenologista tutkimusotetta. Fenomenologia korostaa yksilön kokemuksen merkitystä (Laine 2015, 33). Aineisto kerätään haastattelemalla, ja nämä haastattelut osaltaan määrittävät aiheen fokusoitumista ja näkökulmia huomattavasti. Meillä tutkijoilla itsellämme oli joitakin henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvia olettamuksia, mutta pyrimme olemaan mahdollisimman neutraaleja haastattelijoita ja välttämään haastateltavien ohjailua mihinkään suuntaan.

4.5 Aineiston kerääminen

Käytimme samaa kysymysrunkoa kaikkien haastateltavien kohdalla, mutta tarkat sanamuodot ja kysymysten tai aihepiirien järjestys saattoivat vaihdella keskustelusta riippuen. Haastattelut toteutimme yksilöhaastatteluina, seitsemän kasvotusten ja yhden tietokoneitse Facetime-puheluna. Tallensimme haastattelut Zoom H2n -nauhurilla sekä Iphonen sanelin-sovelluksella. Haastattelutilanteesta pyrimme tekemään rauhallisen ja rennon, jotta keskustelun olisi mahdollista edetä henkilökohtaiselle tasolle. Osa haastateltavista oli meille haastattelijoille ennestään tuttuja, osa ei. Haastattelujen jälkeen litteroimme aineiston helpommin analysoitavaan kirjalliseen muotoon. Haastattelurunko löytyy opinnäytetyön lopusta liitteenä. (Liite 1)

Myös itsereflektio oli tärkeässä osassa aineiston hankinnassa. Keskustelimme haastattelukysymyksistä ja niiden herättämistä ajatuksista laajasti jo ennen haastatteluja, niiden aikana ja niiden jälkeen. Näin ollen myös haastattelutulosten vertailu omiin kokemuksiimme on alkanut välittömästi jo haastattelujen aikana. Tuloksiin pyrimme kirjaamaan reflektion tuloksena syntyneet ajatukset, jotka toivat lisäarvoa haastattelumateriaalin näkökulmiin.

4.6 Aineiston analysointi

Analysoimme keräämämme aineiston laadullista, aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen. Tuomi ja Sarajärvi (2009) kertovat Milesin ja Hubermanin (1994) kuvanneen aineistolähtöistä analyysia kolmivaiheiseksi prosessiksi. Se aloitetaan aineiston pelkistämisestä, jatketaan aineiston klusteroinnilla eli ryhmittelyllä ja lopuksi abstrahoidaan eli luodaan asiat kokoavia teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Aineiston kuvaileminen on analyysin perusta. Pyrimme viemään päättelyä myös synteessin tasolle, jossa ilmiö tulee syvällisesti ymmärretyksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 144, 145.) Opinnäytetyössämme aineiston analysointi ohjautuu kuitenkin teoriaohjaavaan analyysiin, jossa lähdetään liikkeelle aineistolähtöisesti mutta analyysin lopussa tukeudutaan vahvasti teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97).

Luokitteluvaiheessa jäsennämme aineiston eri osa-alueisiin, vertailemme niitä ja pyrimme löytämään aineistosta keskeiset asiat. Luokittelun jälkeen aineisto järjestellään uudelleen luokittelua vastaavaksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 147, 149.) Alkuperäisistä ilmauksista pyrimme etenemään pelkistettyihin ilmauksiin, alaluokkiin, yläluokkiin ja lopulta yhdistäviin tekijöihin Tuomen ja Sarajärven (2009, 118) mallin mukaisesti.

4.7 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessamme pyrimme sisäiseen johdonmukaisuuteen, joka on merkittävä hyvän tutkimuksen kriteeri. Tulosten raportoinnissa tämä näkyy argumentaatiossa, esimerkiksi lähteiden valinnassa ja niiden käytössä. Eettinen kestävyys ja sitoutuneisuus kuvaavat niin ikään hyvää tutkimusta. Eettisyys liittyy tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikriteereihin sekä kokonaisvaltaiseen arvomaailmaan ja asenteisiin työskenteilyn ja tutkimuksen takana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127, 128.)

Otamme huomioon aiheen henkilökohtaisuuden ja pyrimme säilyttämään tarpeellisen hienotunteisuuden. Koska tutkimus tapahtuu omassa oppilaitoksessamme, on osa haastateltavista tuttuja opiskelutovereita, mikä voi vaikuttaa haastattelutilanteeseen jollain tavalla. Hirsjärven ja Hurmeen näkemyksen mukaisesti käytämme samaa haastattelurunkoa jokaisen haastateltavan kohdalla ja olemme miettineet valmiiksi

aihetta syventäviä lisäkysymyksiä. Haastattelut on tallennettu laadukkaasti ja litte-roitu mahdollisimman pian haastattelutilanteen jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 184, 185.) Omat persoonamme voivat parhaassa tapauksessa tehdä haastattelutilanteen asetelmasta rennon ja tasavertaisen, ja omakohtaiset kokemuksemme saattavat pienentää kynnystä puhua henkilökohtaisesta aiheesta. Toisaalta tilanne ei tällöin ole täysin objektiivinen henkilökemioiden mahdollisesti vaikuttaessa haastattelutilanteeseen. Haastateltavat osallistuvat tutkimukseemme vapaaehtoisesti ja esiintyvät työsämme anonyymeinä.

5 Haastattelun tulokset

5.1 Identiteetti

5.1.1 Muusikkous

Kysyimme haastateltavilta, miten he kokevat itsensä ja kuvailevat itseään muusikkoina. Tutkimuksessamme kävi ilmi, että muusikkous on vahva osa lähes jokaisen haastatteluun osallistuneen identiteettiä. Lisäksi lähes kaikki haastateltavat kuvailivat itseään monipuolisiksi muusikoiksi. Haastateltavat kokivat, että juuri monipuolisuus on tärkeä osa muusikon työnkuvaa ja eri tyyilajien hallitseminen iso osa ammattitaitoa.

Mä oon tähän ikään mennessä tehny jo aika monenlaista ja soittanu monien eri ihmisten kanssa, se on ehkä osa tavallaan nyt mun muusikkoidentiteettiä ja vähän sitä julkisivuakin, että mä teen vähän kaikenlaista ja mä tykkään siitä. (H1)

H5 kuvaa monipuolistumista soittajälähtöisen muusikkoidentiteetin kypsymisellä laaja-alaiseksi kiinnostukseksi myös sovittamista ja erilaisia säveltämismuotoja kohtaan. H2 puolestaan näkee monipuolisuutena useamman kuin yhden instrumentin hallinnan. H3 taas kokee muusikkoidentiteettinsä hakevan yhä paikkaansa ja tuntee arkuutta keikkailun suhteen.

H1 ja H6 kuvailivat itseään termillä ”musiikkityöläinen”. Musiikkityöläisyydellä viitataan juurikin monipuolisuuteen: kykyyn tehdä keikkoja eri tyyllilajeissa sekä ammattimaiseen luotettavuuteen esimerkiksi soiton, laitteiston ja aikatauluissa pysymisen osalta.

-- perusvarma työhevonen, niinkun eräs miksaajastäväni joskus totesi, että en oo ehkä sellanen niinku taiteilijasielu niin paljon.... Mieltäisin itteni musiikkityöläiseksi. (H1)

No... ehkä semmonen työläinen. Aika vähän mulla on annettavaa mi-hinkään sävellystyöhön, ehkä, mut kyllä mulla sit niinku sovitusideoita tulee ja tällain näin, mutta ehkä mää oon enemmän sellanen freelancer-myyrä. Mää pyrin rakentaa sitä omaa identiteettiä just sellai että mua voi pyytää ja kenenkään ei tarvis ainakaan katuua sitä että mua on pyydetty johonki hommaan. (H6)

Oman musiikin tekeminen nousi esiin tärkeänä osana useiden haastateltavien muusikkoutta. Se on useimmilla sitä tekevillä alkanut jo varhaisessa vaiheessa soittoharastusta ja se koetaan erottamattomaksi osaksi omaa muusikkoidentiteettiä.

-- mää en vois elää ilman musiikkia, mun on pakko saada tehdä omaa musaa. -- se on semmonen elinehto. (H8)

Myös tulevaisuuden suunnitelmista ja unelmista kysyttäessä lähes jokainen haastateltava nosti esille oman musiikin tekemisen. Omaa musiikkia tekevät aikovat tehdä sitä myös jatkossa ja haaveilevat omalla musiikilla toimeen tulemisesta. Sitä vastoin vähemmän omaa musiikkia tehneet haastateltavat haaveilevat siitä jossain muodossa.

Unelma on että pärjäis omalla musalla niin että vois tehdä vaan sitä ja harrastaa opettamista--.. (H8)

Omaa musaa huvittaa tehdä enemmän ja tuoda sitä enemmän esille. (H5)

-- ois kiva löytää semmosii ihmisii kenen kanssa vois tehdä musiikkia ja semmosta taiteilijajuttua viedä eteenpäin ja löytää itestään uusia puolia sitä kautta. (H3)

-- kyllä mulla ainaki toivon mukaan tulee olemaan joku oman musan bändi -- (H7)

Myös musiikkityöläisyyteen identifioituvat näkevät oman musiikin tekemisen arvokkaana ja ovat mielellään mukana prosessissa. H6 kokee omaehtoisen tekemisen sisältävän suuremman vapauden olla oma itsensä.

-- mää teen mieluummin omalla musalla rahakeikkaa kun bilebändillä, koska omalla musalla sää saat olla oma ittes, sää et oo enää asiakaspalvelija sillon. Sää saat olla just niin röyhkee, sää saat mennä rooliin. (H6)

Toisaalta H1 tuntee koulutuksen ajan vähentäneen hänen henkilökohtaista haluaan oman musiikin tekemiseen lisääntyneen itsekriittisyyden ja harjoitteluun keskittymisen myötä. Kuitenkin myös hän kokee oman musiikin esittämisen arvokkaana ja uskoo oman taiteellisen toimintansa lisääntyvän koulutuksen loputtua.

5.1.2 Opettajuus

Opettajaidentiteetin suhteen ei löytynyt samalla tavalla yhtenäistä linjaa kuin muusikkouden kohdalla. Kokeneemmat opettajat tunsivat yleensä identiteetin muodostuneen vahvemமாகi kuin vähemmän kokemusta omaavat. Koulutuksen opetusharjoittelu oli suuressa osassa kokemuksen kartuttamisessa.

-- siinä ehti tulla opintojenkin aikana jo hyvin se semmonen varmuus siihen opettamiseen ja just se että millainen mä oon opettajana-- (H5)

Se didaktiikkaopetus ja se harjoittelu oli tosi isossa roolissa -- (H3)

Sekä H4 että H6 mainitsivat erikseen nauttivansa tiedon jakamisesta oppilaille. Oman persoonan sopivuudesta opettajaksi on erilaisia kokemuksia: toisille opettajuus on kutsumus, toisille se tuntuu kokemuksesta huolimatta hankalalta.

-- miulla on jotenki aika vahva identiteetti siit pedagogista, tai et se on se miun juttu -- (H3)

-- mun on pitäny aina väkisin vähän hakemal hakee sitä -- edelleen painaa epävarmuus päälle. (H2)

Lähes kaikille haastateltaville muusikkoidentiteetti on kehittynyt ennen opettajuutta ja useimmille opettajuus onkin edelleen vain "hyvä lisä" muusikkouden ollessa pääasia.

-- jos tälleen niinku laittaa mittasuhteisiin niin se opettajaidentiteetti on suhteessa paljon pienempi kuin se muusikkoidentiteetti. (H1)

Kokemuksen ja varmuuden myötä opettajuuden osuus identiteetissä kuitenkin usein kasvaa. H8 ei alunperin halunnut opettajaksi lainkaan, mutta kokee nykyään opettajuuden vahvaksi osaksi itseään.

-- aika vahvasti molempia tällä hetkellä -- Sanotaan että 60/40, muusikkoutta 60 ja 40 sit opettajuutta. (H8)

H6 näkee kokemuksen merkityksen opettajuuteen selvästi. Hänen mukaansa muusikkous on myös opettamisen kannalta tärkeää, etenkin jos opettaa edistyneempiä oppilaita. Kokemus on tuonut opettamiseen myös uusia näkökulmia:

-- se on myös sellasta valmentamista, et ei pelkästään opettamista, vaan sää myös valmennat et miten sun pitäis vaikka toimii tuolla keikkaympyröissä. (H6)

Tulevaisuuden suunnitelmista ja unelmista puhuttaessa H6 ja H8 kertovat, että jatkaisivat opettamista joka tapauksessa, mutta ihannetilanteessa valitsisivat itse oppilaansa. H5 mainitsee kiinnostuksen edistyneempien oppilaiden opettamiseen. Myös itsensä kehittäminen opettajana niin työkokemuksen kuin lisäkoulutuksen kautta nousee esille. Suurimmalle osalle opettaminen näyttäytyy kuitenkin nimenomaan työnä, josta voi ansaita elannon, mutta johon ei välttämättä liity suurta intohimoa, ainakaan itse soittamiseen verrattuna. H1 on epäuskoinen alan työllistymismahdollisuuksiin ja uskookin tekevänsä valmistumisensa jälkeen myös muita kuin musiikkialan töitä.

5.2 Kutsumus vai työ?

5.2.1 Muusikkous

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että haastateltavien suurimmat motiivit musiikin tekemisessä ovat onnistumisen tunne, sisältä kumpuava halu tehdä musiikkia ja itsensä toteuttaminen musiikillisesti. Haastateltavilta kysyttiin, mistä motivaatio kumpuaa ja miten motivaatio löytyy, kun se on kateissa. Lähes kaikki mainitsivat perustavaa laatua olevan sisäisen palon ja itsensä ilmaisun tarpeen.

Koen että se motivaation lähde on ollu hyvin paljon sisältä kumpuava halu toteuttaa itteään musikaalisesti. (H5)

H1 kertoo vaikeina hetkinä muistelevansa soittoharrastuksen aloittamiseen innostaneita syitä.

-- yrittäny muistaa sen että kun sillon aikanaan ku on alottanu, niin musiikki ja soittaminen on ollu kuitenkin semmonen henkireikä, että se on

jotain mistä on saanu myös semmosta tiettyä turvallisuuden tunnetta -- (H1)

H1 toteaa myös pystyvänsä soittamisen kautta ilmaisemaan ja käsittelemään asioita, joita ei välttämättä pysty pukemaan sanoiksi.

Ainoastaan H6 puhuu enemmän ulkoisista, käytännönläheisistä syistä, kuten ammatillisidentiteetin ylläpidosta ja siitä, että *“monesti on kumminki pakko (tehdä hommia)”*. Myös hän kuitenkin mainitsee halun kehittyä, joka kumpuaa nimenomaan henkilön itsensä sisältä. H2 nostaa esille hyvän keikan jälkeisen onnistumisen tunteen. H4 ja H5 puolestaan kokevat motivaation tulevan harjoittelun tuloksista, jotka ilmenevät soiton rentoutena ja mahdollistavat paremman läsnäolon soittotilanteissa.

Useille haastateltaville oman musiikin tekeminen on olennainen osa omaa musiikkoutta ja sisäistä motivaatiota.

Niin en tiedä siitä motivaatiosta kun ei mulla oo ikinä tullu semmosta että mua ei huvittais tehdä musaa. (H8)

Ehkä se suurin motivaatio on ollu -- et on säveltäny jotain, luonu musaa, et mä pystyn toteuttaa tämän itte. (H5)

H3 sekä H4 mainitsevat muiden osaamisen ja kehityksen ruokkivan omaa motivaatiota, oli kyseessä sitten tuttu muusikko tai Youtube-kuuluisuus. Vertailu koetaan yleisesti omasta itsestä lähteväksi, ja se pyritään käyttämään voimavarana itsensä kehittämisen motivoimiseen. H2 ja H8 ajattelevat, että jokaisella on oma tyyliinsä, *“oma juttunsa”*, ja näin ollen kokevat negatiivisen vertailun olevan turhaa.

No tietty! Siis ainahan kaikki vertaa, jos ei vertaa kavereihin niin sitten vertaa joihinkin parempiin muusikoihin tai opettajiin -- ite oon ainaki tehny paljon töitä niiden asioiden kanssa ja sitten on tajunnu sen että ei voi olla kukaan muu. Mutta se on jatkuvaa työtä, musta tuntuu että se ei tuu koskaan sekään työ loppumaan. (H8)

Kaikki haastateltavat ovat käsitelleet vertailua jollain tavalla. Se liittyy enemmän koulutuksen alkuvaiheisiin ja kokemattomuuden tuomaan epävarmuuteen, mutta jatkuu usein jossain muodossa. Omien taitojen kehittyessä itsevarmuus sekä keinot käsitellä tunteita lisääntyvät. H1 ja H5 mainitsevat erikseen, etteivät ole lainkaan kilpailuhenkisiä ihmisiä, ja kokemus kilpailuasetelmasta ahdistaa syvästi. Kilpailuasetelma

voi haastateltavien mukaan näkyä soittajayhteisön lisäksi joidenkin opettajien käyttämänä pedagogisena välineenä.

Negatiivinen vertailu liittyy läheisesti riittämättömyyden tunteeseen. Kaikki haastateltavat ovat käsitelleet näitä tuntemuksia jollakin tasolla. Usein se liittyy juuri vertailuun, epävarmuuteen ja kokemukseen siitä, että on muita huonompi. Tilanne kääntyy usein voimavaraksi, kuten vertailun kohdallakin on kuvattu. Tunteesta tulee motivaation lähde, joka kannustaa omien taitojen kehittämiseen.

Mun mielestä se riittämättömyyden tunne kannustaa nimenomaan treenaamaan. Et se että käyttää sen riittämättömyyden tunteen voimavarana eikä ala rypee siinä. (H8)

Sitä justiin huomaa että okei, että tässä nyt vaan treenataan ja sitte sitä kehittyy niin sen jälkeen ei oo... ei oo oikein ollu enää semmosia tunteita. (H4)

Jonkinlaisena käännekohtana omalla polullaan Puusaari pitää opiskelijavaihtoa, jonka myötä ulkopuoliset vaatimukset ja omat tavoitteet löysivät jonkinlaisen tasapainon. Oma sisäinen motivaatio musiikkia kohtaan on arvokkain motivaation lähde, jota tulee kuunnella, ja jonka perusteella myös ulkopuolelta asetetut tavoitteet ja vaatimukset asettuvat luonnolliseen tärkeysjärjestykseen. Taustalla on myös kunnioitus musiikkia ja alan ammattilaisia kohtaan: mitään mielipidettä tai osa-aluetta ei tule ylenkatsoa, vaan harkiten asettaa perspektiiviin omaa sisäistä arvomaailmaansa kuunnellen.

Vertailu ja riittämättömyyden kokemukset liittyvät usein opiskelun alkuvaiheeseen. Musiikin ammattiopinnot suorittaneet olivat kokeneet näitä tuntemuksia jo konservatorio-opinnoissaan, suoraan ammattikorkeakoulussa aloittaneet puolestaan koulutuksen alussa.

Kaikista isoin kriisi silloin alkuvaiheessa niin se oli jotenki... mä muistan miten se lähti liikkeelle, se oli joku maanantaipäivä ja ehkä noin muutama tunti ennen ku olin menossa soittotunnille niin tuli semmonen kirkas, semmonen harvinaisen kristallinkirkas ajatus että niinkun "koulu-tettu apinakin vois tehdä tätä" ja jotenki siitä niinku omasta tekemisestä hävis yhtäkkiä se mielekkyys ja tarkoitus ja se että ei tää merkitse mitään -- siellä puski läpi taas se ajatus siitä, että ei musta oo muusikoks, et mulla ei oo tarpeeks semmosia kykyjä, mä en oo tietyn luontonen, mulla ei oo tietynlaista persoonallisuutta. (H1)

Konsalla tuli semmonen olo että mä en osaa mitään välillä. -- se oli rankkaa yrittää mennä johonkin muottiin -- Se vaikutti varmaan siihen muusikkouteen sillä lailla että alko ehkä taistelee sen oman identiteetin puolesta -- (H8)

Varsinki silloin ku tuli tänne kouluun opiskelemaan -- ja paljon oli ihmisiä jotka toimi jo ammattimuusikkoina samalla ku opiskeli musiikkipedagogiks, niin aika semmonen alemmuuskompleksi oli silloin aluksi ja on välillä siis vieläki. (H3)

Silloin ehkä mä koin sen negatiivisena ku mä en osannu vielä hirveesti mitään, niin silloin se oli, silloin oli enemmän semmosta kateutta ja sellasta. (H4)

Haastateltavista H3, H4 ja H5 kokivat riittämättömyyden tunnetta musiikkipedagogiopintojen alussa, osittain koska he eivät olleet opiskelleet konservatoriossa muusikon ammattiopintoja ennen ammattikorkeakouluopintoja. Myös Keränen koki riittämättömyyden tunnetta muusikkona konservatoriotauhan puuttumisen vuoksi. Riittämättömyyden tunne kohdistui lähinnä koulumaailmassa olevaan musiikkitoimintaan ja opiskeluun liittyviin tavoitteisiin ja odotuksiin, jotka hän osittain loi itselleen omassa mielessään. Opintojen alkuvaiheessa soittotunteja annettiin yhdelle instrumentille. Riittämättömyyden tunne oli vahvasti sidoksissa pääinstrumentin hallintaan ja ajatukseen, ettei hän ole tarpeeksi hyvä soittaja opettaakseen soittamista. Ennen ammattikorkeakouluopintoja Keränen oli opiskellut tavoitteellisesti kahta eri instrumenttia, joten yhteen instrumenttiin keskittyminen ja sen kautta arvioitavaksi tuleminen muusikkona vaikutti alkuvaiheen kriiseihin ja motivaatioon. Koulun ulkopuolinen bänditoiminta, onnistumisen kokemukset ja toisena lukuvuotena alkaneet sivuinstrumenttiopinnot olivat suurimmassa osassa riittämättömyyden tunteen voittamisessa. Keränen kokee, että omien taitojen ja valintojen kyseenalaistaminen opintojen alkuvaiheessa oli välttämätön vaihe ammatillisen kasvun ja oman musiikillisen identiteetin vahvistumisen kannalta.

5.2.2 Opettajuus

Kysyttäessä opettamisen motivaatiosta vastaukset liittyivät usein oppilaan edistymiseen sekä tiedon jakamiseen.

-- että oppilas hoksaa jotain ja edistyy, niin siit tulee semmonen tosi kova motivaatio ja ku huomaa et oppilas nauttii niin siit saa motivaatioo. (H3)

-- silloin ku motivoitunu opiskelija, joka halua oppia niin silloin se on tosi siistiä niinku antaa sitä tietoo. (H4)

H8 kertoo välillä olevan hankalaa palata opettajan rooliin esimerkiksi kiertueen tai levyyn teon jälkeen. Tällöin tulee hänen mukaansa miettineeksi perimmäisiä motivaation lähteitä; mitä oikeastaan haluaa tehdä. Toisaalta hän toteaa myös opettajaiden titeetin olevan vahva ja pitävänsä opettamisesta paljon. H6 katsoo asiaa käytännönläheisemmin ja mainitsee rahan olevan suuri tekijä opettamisen takana. H5 ja H6 kertovat pitävänsä opettamisesta, kun oppilaat ovat vanhempia ja kanssakäyminen helppoa. H6 kokee myös jonkinlaista tunnollisuutta motivaatioiden taustalla: kehoittaessaan oppilaita harjoittelemaan jatkuvasti täytyy hänen tehdä niin myös itse.

Muusikkouden lisäksi myös opettajuuteen liittyy riittämättömyyden kokemuksia. Nä-mäkin kokemukset kumpuavat yleensä kokemattomuudesta ja epävarmuudesta. H3 koki koulutuksen didaktiikkaopetuksen ryhmätuntien ja -hengen olleen avainasemassa opettajuuden kehitymisessä. Hankalista hetkistä huolimatta rehellinen palaute ja ryhmän tuki auttoi eteenpäin. Toisaalta H2 kokee, ettei opettajuus ole hänelle luonnollista ja siihen orientoituminen ylipäättään on ollut vaikeaa.

Kai se varmaan sit se, et minus ei oo niin paljon semmost luonnollist opettajuutta tai sellasta, et sit se on pitäny vähän väkisin kaivaa jostain sisältä itestäs. (H2)

Pyysimme haastateltavia piirtämään opiskeluaikaansa kuvaavan aikajanan. Tehtävä oli melko vapaamuotoinen, joten aikajanatkin olivat tekijöidensä näköisiä. Aikajanoista kävi selkeästi ilmi, että haastateltavilla on ollut kriisin paikkoja muusikkouden ja opettajuuden kanssa opintojen alkuvaiheessa joko konservatoriossa tai ammattikorkeakoulussa. H2 ja H3 kertovat erityisesti toisen vuoden opintojen tuntuneen raskailta Aokk- ja didaktiikkaopintojen sekä opetusharjoittelun alkamisen myötä. H2 koki opettamisen jännittävänä ja raskaana, eikä tuntenut saaneensa juurikaan valmiuksia ennen opettamaan ryhtymistä. Toisaalta hän sanoo mieluummin kohdanneensa hankalia tilanteita jo opiskeluaikana kuin vasta työelämään siirtyessä. Ryhmän vertaistuki on myös auttanut käsittelemään tilannetta.

6 Tulosten tarkastelu ja pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten musiikkipedagogiikan opiskelijat ja ammattilaiset kokevat identiteettinsä rakentuvan muusikkoina ja opettajina. Lisäksi selvitimme, mitä he pitivät arvokkaana ja miten he ovat selvinneet identiteetin muotoutumisen kriiseistä. Vahvasti esille noussut monipuolisuus liittyy paitsi opintojen myötä eteen asetettuihin tavoitteisiin, myös tämän päivän ammattimuusikon työkuvaan. Toiminta on ammattimaistunut ja monipuolistunut niin musiikkityyliin kuin teknologiaosaamisenkin puolesta. Niin ikään opetuksen tarve ja tavat ovat monipuolistuneet: opetusta annetaan esimerkiksi Skypen välityksellä, ja perinteisten musiikkiopistovirkojen sijaan yhä useampi toimii yrittäjänä muodostaen toimeentulonsa useilta musiikkialan sektoreilta. Monipuolistuminen viittasi myös identiteetin kypsymiseen ja uskallukseen suhtautua avoimemmin erilaisiin musiikkityyleihin sekä erilaisiin tekemisen tapoihin. Eteläpelto ja Vähäsantanen kirjoittavat ammatillisen identiteetin vaativan persoonallista kasvua opettajan ammatissa, erityisesti kun oma minuus ja tunteet ovat vahvasti mukana työssä. Vaativa taiteellinen työ ja siihen liittyvä ammatillinen kasvu edellyttää uudelleenmäärittelyä. Itseä koskevia, työhön kytkeytyviä mielikuvia, sitoumuksia, arvoja ja ihanteita on arvioitava ja muokattava yhä uudelleen. Ne ovat uusiutumisen ja persoonallisen kasvun edellytyksiä. (Eteläpelto, Vähäsantanen, 2010, 28.)

Emme olleet aiemmin tehneet haastattelututkimusta, mikä näkyi epävarmuutena ensimmäisten haastattelujen yhteydessä. Ennen varsinaisen aineiston keräämistä olisi ollut aiheellista harjoitella haastattelutilannetta sekä testata haastattelurungon toimivuus koehaastatteluin. Viimeiset haastattelut menivät paremmin, koska olimme saaneet varmuutta haastattelutilanteesta.

Aineistoa kertyi paljon. Tulosten analysoiminen vei paljon aikaa, ja aiheen subjektiivisuuden vuoksi sen rajaaminen osoittautui odotettua työläemmäksi. Pyrimme käyttämään aluksi Tuomen ja Sarajärven (2009, 108) esittelemää Milesin ja Hubermanin (1994) induktiivisen aineiston analyysia apunamme, mutta keräämämme aineiston laajuuden vuoksi se osoittautui ongelmalliseksi erityisesti klusterointivaiheessa. Lisäksi itse haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin, joten litterointi vei odotettua enemmän aikaa. Aiheen subjektiivisuuden vuoksi haastateltavat käsittivät osan

kysymyksistä eri tavoin, mutta onnistuimme löytämään vastauksista yhteneväisyyksiä ja niin sanotun ”punaisen langan”. Haastateltavien vastaukset olivat hyvin samankaltaisia kuin omat ajatuksemme, minkä vuoksi itsereflektointi ei tuottanut paljonkaan uutta tietoa tutkimustulokseen. Toisaalta reflektio on vaikuttanut vahvasti siihen, mitä tuloksia olemme pitäneet haastatteluaineistossa olennaisena. Teoreettisen viitekehyksen hyödyntäminen suuntasi tutkimuksemme lopulta teoriaohjaavaan analyysiin. Tuntemiemme opiskelutovereiden haastatteleminen osoittautui hyväksi ja luontevaksi menetelmäksi, sillä tunnelma rentoutui nopeasti ja pääsimme puhumaan syvällisemmin haastateltavien kokemuksista. Pidämme tuloksia luotettavina, sillä haastateltavien kokemukset olivat todennettavissa teoreettisen viitekehyksen avulla ja tulokset olivat suurelta osin yhdenmukaisia ja täydensivät toisiaan. Näin ollen teoriaohjaava analyysi toteutui.

Kuten teoreettisessa viitekehysessä mainitsimme, North ja Hargreaves (2008, 47) kertovat säveltäjän, sovittajan, muusikon ja kuluttajan rajojen hämärtyneen. Myös tämä kertoo alan monipuolistumisesta. Oletusarvo on, että ammattimuusikko hallitsee useita taitoja useilta osa-alueilta. Osalle haastateltavista tämä aiheutti ahdistusta ja koetteli uskoa omiin kykyihin. Toisaalta monipuolisuus voi olla inspiraation lähde: ei ole tarpeen lukkiutua yhteen tekemisen tapaan, musiikkityyliin, metodiin tai aihepiiriin, vaan mahdollisuudet ovat moninaiset niin muusikkona, säveltäjänä kuin opettajanakin.

Haastattelujen tuloksista käy ilmi mielenkiintoinen identiteettijakautuma. Haastattelutavat jakautuivat karkeasti kahteen joukkoon: osa identifioitui vahvasti musiikkialan työläisiksi, osa puolestaan koki taiteilijuuden ja oman musiikin tekemisen vahvaksi osaksi identiteettiään. Kurkela (1993) erottelee tutkimuksissaan nämä kaksi muusikotyyppejä toisistaan. Hän puhuu kahdesta teoreettisesta ääripäästä: muusikoista, jotka soittavat saadakseen rahaa ja muusikoista, jotka soittavat joka tapauksessa. Tyypillisesti vain intohimostaan soittavaa muusikkoa pidetään varsinaisena taiteilijana. Sillä pitävätkö muut hänen musiikistaan tai tuleeko hän sillä toimeen ei ole niinkään väliä. Toisessa ääripäässä on muusikko, joka miettii tarkkaan mitä ja kenelle esittää, jotta menestys ja rahallinen tulos olisivat mahdollisimman suuret. Kurkela kuitenkin toteaa, että tosiasiallisesti muusikot asettuvat näiden ääripäiden välille. Ammatissa yhdistyvät erilaiset tavoitteet ja vaatimukset. Ammattimuusikon onnellisuus

onkin paljolti kiinni siitä, kuinka hänen onnistuu työssään vaalia ja syventää aitoa kiinnostusta ja rakkauttaan musiikkiin ja soittamiseen. (Kurkela 1993, 54.)

Oman musiikin tekeminen ja taiteilijuus nähtiin arvokkaana. Useilla haastateltavilla se oli kiinteä osa omaa muusikkoutta, mutta kaikki haluaisivat tulevaisuudessa panna oman musiikin tekemiseen. Useimmat haaveilivat myös, että suuri osa toimeentulosta tulisi oman musiikin tekemisestä. Keltikangas-Järvinen sanoo ihmisen ihanne-elämän olevan usein hyvin erilainen kuin hänen tapansa todella elää. Selitys ei aina ole ulkopuolisissa tai tilanteen aiheuttamissa rajoituksissa, vaan siinä, että ihminen pelkää jokaista riskinottoa eikä hänellä ole rohkeutta toteuttaa toiveitaan. (Keltikangas-Järvinen 2003, 20, 21.) Jos oman musiikin tekeminen nähdään vieraana, voi se kiinnostavuudestaan huolimatta tuntua riskinotolta ja epävarmalta alueelta, johon syventyminen, varsinkin julkisesti, pelottaa. Musiikkipedagogin opinnoissa oman musiikin tekemiseen kannustavia kursseja ei ole montakaan, joten oman musiikin tekeminen on omaehtoista ja omalla ajalla tapahtuvaa toimintaa.

Monipuolisuuden ihanne koettiin myös ahdistavana. Osalle haastateltavista se tuotti epävarmuutta ja riittämättömyyden tunnetta omia taitoja kohtaan. Myös me kirjoittajat olemme kamppailleet näiden tuntemusten kanssa, mikä osaltaan ohjasi myös tutkimuksen aihevalintaa. Puusaari kokee vahvaa identifioitumista oman musiikin tekemiseen ja rakentaa omaa muusikkoidentiteettiään paljolti sen kautta. Opiskelun myötä eteen tulleet osaamisvaatimukset ovat tuntuneet ajoittain raskailta ja joltain muulta kuin ”omalta itseltä”. Tähän liittyy myös Kurkelan (1993, 158) näkemys alistumisesta: jotta tietoa voi ottaa vastaan, se täytyy tunnustaa mielekkääksi ja validiksi oman tekemisen kannalta. Erityisesti opiskelun alkuvaiheeseen liittyi ”kapinaa” ulkopuolelta asetettuja tavoitteita ja odotuksia vastaan. Kokemuksen ja tekemisen myötä oma kiinnostus ja musiikillinen suvaitsevaisuus on kuitenkin laajentunut. Muusikon ammatti-identiteettiin vahvasti liittyvä monipuolisuus ja luotettavuus näyttelevät taiteilijuuden lisäksi suurta roolia.

Kuten aiemmin todettiin, on suurin osa alalla toimivista jossain työläisen ja taiteilijan välimaastossa. Taiteilijuus, oman musiikin tekeminen, nähdään houkuttelevana ja arvokkaana. Siihen liittyy tietty vapaus ja uskallus - lupa olla oma itsensä muiden edessä. Kurkela sanoo luomisprosessin olevan mahdollinen, kun taiteilija uskoo

omaan ja yleisönsä kykyyn jakaa tietty kokemusmaailma. Luovuuden mahdollistamiseksi täytyy tekijän uskoa edes yhteen ymmärtävään ihmiseen tai tulevaisuuden yleisöön. (Kurkela 1993, 104.) Taiteilijuus ja oman musiikin esittäminen on pop- ja rock-musiikin maailmassa lähes itsestäänselvyys. Sitä on tehty lähestulkoon niin kauan kuin musiikkityyli on ollut olemassa. Kaikilla rytmimusiikin puolella musiikialalle lähteneillä lienee esikuvia, jotka ovat esittäneet kiinnostavaa ja originaalia materiaalia. Onkin luonnollinen ajatus haluta itse tehdä jotain saman suuntaista. Myös suomalaisen musiikin menestys maailmalla on yhä tavallisempaa, eikä omalla musiikilla pärjääminen tunnu niin kaukaiselta kuin kenties aikaisemmin. Ajan henkeen liittyy myös vahva yksilöllisyyden korostaminen ja esilläolo. Sosiaalinen media tuo suurimmatkin artistit lähelle, ja tekee heistä samaistuttavia ihmisiä. Toisaalta tällainen esilläolo on myös jonkinlainen olemassaolon edellytys ja erityisesti nuorempien sukupolvien normi, heidän tapansa olla olemassa. Yhteiskunnallinen ilmapiiri puolestaan on ristiriitainen. Toisaalta suvaitsevaisuus on lisääntynyt ja yksilöllisyyttään voi ilmaista yhä vapaammin ja rohkeammin. Tämä kannustaa myös taiteilijoita tuomaan omaa persoonaansa näkyvämmiin julkisiin. Toisaalta myös vastakkaiset mielipiteet ovat yhä tuomitsevia ja äärimmäisempiä. Tässä ristiriidassa musiikin merkityksellisyys ja yhdistävä voima korostuvat.

Haastatelluista jokainen oli käsitelty vertailua jollain tavalla. Teoreettisessa viitekehyksessä esittelimme Keltikangas-Järvisen (2003, 19, 28) näkemyksen, jonka mukaan länsimainen yhteiskunta korostaa suorituksia ja näyttöjä hyvän itsetunnon ja arvostuksen mittareina. Oppilaitoksen kaltaisessa tiiviissä muusikkoyhteisössä vertailu koetaan luonnollisena, jopa välttämättömänä asiana. Haastateltavat pitivät tärkeänä suhtautumista ilmiöön: parhaimmillaan se motivoi itsensä kehittämiseen, pahimmillaan se lamauttaa kaiken tekemisen. Myös riittämättömyyden tunnetta olivat kaikki haastateltavat käsitelleet jossain vaiheessa opiskeluaan ja muusikkouttaan, ja se liittyikin läheisesti vertailuun. Lähes kaikkia haastateltavia ajaa kuitenkin eteenpäin vahva sisäinen motivaatio ja itseilmaisun tarve. Musiikki koetaan itsessään arvokkaaksi ja soittaminen sitä kautta itsessään merkitykselliseksi riippumatta tutkinnoista yms. ulkoisista saavutuksista.

Koulumaailmassa osaamista on pakko mitata jossain määrin tekemisten ja saavutusten kautta. Yhteiskunnan arvostamiin tehokkuuden ja saavutusten ihanteisiin yhdistettynä tämä johtaa helposti siihen, ettei voi koskaan olla täysin tyytyväinen itseensä, sillä aina voi suoriutua paremmin, tähdätä korkeammalle ja menestyä enemmän: kun yksi tavoite on saavutettu, siintää seuraava jo horisontissa. Vaikka terve kunnianhimo ja usko omiin kykyihin ja tekemiseen motivoi suuresti, olisi tässä ajassa tärkeää uskaltaa myös pysähtyä ja etsiä oman hyvinvoinnin lähteitä muualtakin kuin suorituksista ja saavutuksista. Opiskelun alun vertailu ja riittämättömyyden tunne liittyvät kokemattomuuteen ja ulkopuolelta tunnustettujen suoriutumisten vähyyteen. Kollegiaalisuus voidaan alkuvaiheessa kokea kilpailutilanteeksi, joka myöhemmin itsetunnon kehittyessä muuttuu terveeksi yhdenvertaisuudeksi. Keltikangas-Järvinen (2003, 19) toteaaakin, että itsenäinen aikuinen tyypillisesti sopeutuu yhteisön normeihin, muttei koe tarpeelliseksi verrata itseään jatkuvasti muihin tai pohtia elääkö hän varmasti muiden mielestä hyväksyttävällä tavalla.

Musiikkipedagogikoulutukseen hakeutuu eri ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia opiskelijoita. Osa tulee suoraan lukiosta, osa muusikon ammattiopintojen kautta tai esimerkiksi jonkin toisen alan korkeakoulututkinnon suoritettuaan, yleensä jo hiukan vanhempana. Rauste-Von Wright ja muut toteavat elämäntilanteessa aikuistumisen myötä tapahtuvien muutosten vaikuttavan opintoihin asennoitumiseen sekä omien tarkoitusperien ja tavoitteiden selkeyteen. Aikuisten tavoitteet oppimiseen liittyen ovat usein yksityiskohtaisempia kuin nuorilla, ja ne vaihtelevat enemmän yksilöstä toiseen. (Rauste-Von Wright ym., 2003, 78) Nuoremmat ja kokemattomammat opiskelijat etsivät itseään, paikkaansa ja mielihalujaan, kun vanhemmilla opiskelijoilla ja ammattilaisilla nämä näyttäytyvät usein jo selkeämpinä. Musiikkipedagogiikan opiskelijoissa tämä näkyy aikaisemmassa opiskelu- ja työkokemuksessa. Osalla on pitkä tausta musiikkiopistoissa ja ammattiopinnoissa, osa puolestaan ei välttämättä ole opiskellut juuri lainkaan ennen koulutusta. Muutamilla oli työkokemusta alalta jo ennen opintoja tai opintojen ajalta. Moni on aloittanut opiskelunsa klassisen musiikin parissa, jossa opetuskäytänteet saattavat poiketa paljonkin pop/jazz-opiskelusta. Myös kokemukset tyyliltään erilaisista ja eri tasoisista opettajista vaikuttavat opiskelijan käsitykseen opetustyöstä.

Kokemukset opettajuudesta ja sen merkityksestä itselle vaihtelivat suuresti haasteltavien keskuudessa. Joillekin opettaminen on kutsumusammatti, joka tarjoaa suurta nautintoa ja merkityksellisyyttä. Toisille opettaminen tuottaa kokemuksista huolimatta vaikeuksia ja epävarmuutta, ja siihen suhtauduttiin vain ”hyvänä lisänä” muusikkouden ohella. Teoreettisessa viitekehysessä sivusimme Rauste-Von Wrightin ja muiden (2003, 225, 226) näkemystä ahdistuneisuuden ongelmasta ihmissuhdeammateissa. Heidän mukaansa ihminen pyrkii jarruttamaan minäkuvansa muutosprosessia. H6 ilmaisi haastattelussa selkeästi joutuneensa muuttamaan itseään opetustyön luonnetta paremmin vastaavaksi, jakamaan identiteettiään työminään ja vapaa-ajan minään. Hän on siis päässyt sinuiksi opettajaidentiteetin kehittymisen vaatiman muutosprosessin kanssa. Jotta tämä puolestaan on tullut mahdolliseksi, on vaadittu kokemusta ja ymmärrystä opetustyön luonteesta suhteessa omaan itseensä ja omiin taipumuksiin. Kertooko ahdistus ja epävarmuus opettamista kohtaan siis tämän muutosprosessin aistimisesta ja alitajuisesta vastustamisesta? Mahdollisesti. Toki on myös mahdollista, että henkilö juurikin kuuntelee itseään ja omia taipumuksiaan, jotka kertovat hänelle ettei opettaminen tunnu hyvältä tai luonteelta. Kokemukset opetustyöstä vaikuttavat kuitenkin näihin tuntemuksiin merkittävästi. Jos opetuskokemukset rajoittuvat ”hankaliin” oppilaisiin, voi koko ala tuntua väärältä. Toisaalta, kuten Perttula (1999, 14, 15) sanoo, on opetuksen ytimessä vuorovaikutustilanne. Jos oppilaalla, ja mahdollisesti myös opettajalla, on sosiaalisen älykkyyden osalta parannettavaa, voi opetustilanne kariutua huonoon vuorovaikutukseen.

Musiikkipedagogin ammatillisen identiteetin rakentumisen kriiseihin ei juurikaan kiinnitetä koulutuksessa huomiota. Jää pitkälti yksittäisten opettajien vastuulle, käsitelläkö ammattilaistumisen kannalta välttämättömiä kasvukipuja millään tavalla. Aihe on kuitenkin merkittävä, sillä vaikka otoksemme olikin suhteellisen pieni, oli haastateltavista jokainen käsitellyt näitä kriisejä omalla tavallaan. Koulutukseen voisi olla tarpeellista sisällyttää keskustelua jokaiselle välttämättömistä henkilökohtaisista ammatillisista kasvunpaikoista. Vaikka aihe voi paikoin olla arka, uskomme, että sen käsittely helpottaisi monen opiskelijan taakkaa ja auttaisi myös tulevia opettajia kohtaamaan ja ymmärtämään oppilaitaan syvemmällä tasolla. Aiheesta voisi myös tehdä jatkotutkimuksen keskittyen esimerkiksi musiikkipedagogien ammatillisen kasvun tukemiseen.

Lähteet

- Aarnio, E. 2014. Muusikkous ja opettajuus musiikinopettajan identiteetissä. Musiikkikasvatuksen Pro gradu –tutkielma. Oulun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 26.11.2017. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201402141124.pdf>
- Arjas, P. 2010. Esiintymisjännitys. Teoksessa Musiikkipsykologia. Toim. J. Louhivuori ja S. Saarikallio. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.
- Eskola, J. Suoranta J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Eteläpelto, A. Vähäsantanen K. 2010. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Toim. A. Eteläpelto ja J. Onnismaa. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Juuti S., Littleton K. 2010. Luovuus identiteettityössä – muusikoiden identiteetit muutoksessa. Teoksessa Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus: koulutuksen ja työelämän näkökulmia. Toim. K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen, P. Tynjälä. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kauppila, R.A. 2004. Opi ja opeta tehokkaasti, psyykinen valmennus oppimisen tukena. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.
- Keltikangas-Järvinen. 2003. Hyvä itsetunto. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kivenmäki, L. 2015. Musiikinopiskelijan ammatillinen kasvu ja motivaatio. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden laitos. Viitattu 26.11.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97642/gradu07257.pdf?sequence=1>
- Kosonen, E. 2010. Musiikkiharrastusten motivaatio. Teoksessa Musiikkipsykologia. Toim. J. Louhivuori ja S. Saarikallio. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.
- Kurkela, K. 1993. Mielen maisemat ja musiikki. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Lehtonen, K. 2010. Musiikki ja psykoanalyysi. Teoksessa Musiikkipsykologia. Toim. J. Louhivuori ja S. Saarikallio. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

McLeod, S. A. 2013. Kolb - Learning Styles. Artikkelin Simply Psychology –sivustolla. Viitattu 27.11.2017. <https://www.simplypsychology.org/learning-kolb.html>

Mertanen, M. 2012. Muusikkous myötä- ja vastamäessä. Musiikkikasvattajan musiikillisen identiteetin kasvu ja kehitys opintojen aikana. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Musiikin laitos. Viitattu 26.11. 2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37157/URN:NBN:fi:ju-201201031002.pdf?sequence=1>

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

North, A., Hargreaves, D. 2008. The Social and Applied Psychology of Music. Oxford University Press.

Perttula, J. 1999. Mitä opettajuus on?. Teoksessa Opettajuuden psykologia. Räsänen, P., Arikoski, J., Mäntynen, P., Perttula, J. Jyväskylä: Yliopistopaino.

Rauste-Von Wright, M., Von Wright, J., Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Juva: WS Bookwell Oy.

Stenberg, K. 2011. Riittävän hyvä opettaja. Juva: Bookwell Oy.

Toivakka, S., Maasola, M. 2011. Itsetunto kohdalleen!. Juva: Bookwell Oy.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Taustakysymykset

- Syntymävuosi
- Pääaine/suuntautuminen
- Valmistumisvuosi tai vaihe opinnoissa

Historia musiikin parissa, koulutustausta, musiikillinen menneisyys

- Aikaisemmat musiikkiopinnot / Harrastus & bändit
 - Milloin aloitit?
 - Syyt harrastamiseen? (vanhempien esimerkki/pistivät harrastamaan, muun perheen musiikkitausta, kaveriporukka, musiikin kuuntelu ja innostus jne.)
- Missä vaiheessa päätös tehdä musiikista ammatti?
 - Mitkä tekijät johtivat siihen?
 - Oliko/onko päätös ammatinvalinnasta ollut selkeä? Oliko muita vaihtoehtoja / toiveita?

Identiteetti

- Millainen käsitys sinulla on omasta muusikkoudestasi?
- Onko sinulle muodostunut opettajaidentiteetti?
- Miten koulutus (opiskeluaika, sis. myös koulun ulkopuolinen toiminta) on vaikuttanut muusikkouteesi / opettajuuteesi?
- Mitä tavoitteita ja odotuksia on ollut opintojen alkaessa, miten ne ovat täyttyneet tai ovatko tavoitteesi muuttuneet / muuttuivatko opintopolun varrella?
- Vastasivatko koulun tavoitteet / opintosuunnitelma/soitonopettajan asettamat tavoitteet omia tavoitteitasi muusikkona ja opettajana?
- Miten aikaisemmat musiikkiopinnot (esim. konservatorio) tai niiden puute ovat vaikuttaneet kokemukseesi amk-opinnoista?
- Omaehtoinen (koulun ulkopuolinen) bänditoiminta?
- Millä tavalla ”taiteilijuus” (tarkoitetaan esimerkiksi oman musiikin tekemistä) liittyy muusikkouteesi?
- Millainen opettajuuden ja muusikkouden suhde on identiteetissäsi?
- Onko opettaminen sinulle kutsumusammatti? Miksi?

Motivaatio, asenteet & Itsetunto, riittämättömyys

- Oletko kokenut riittämättömyyden tunnetta opiskelusi aikana omiin taitoihisi liittyen?
 - Jos olet, miksi?
 - Miten pääsit / pääsitkö tuntemuksista eroon / eteenpäin?
- Oletko kokenut vertailua / verrannut itseäsi muihin? Miltä se tuntui?
- Miten opiskelukaverit /-yhteisö on vaikuttanut kokemukseesi itsestäsi?
- Miltä soittamisen ulkopuolinen arviointi tuntuu? (koulussa, keikoilla...)
- Mikä sinua motivoi soittamaan / opettamaan?
- Miten pidät motivaatiota yllä?

Tulevaisuus / Unelmat

- Miten näet oman tulevaisuutesi muusikkona ja musiikkipedagogina? Millaisia unelmia tai haaveita sinulla on?